

гармонізація, адаптація, уніфікація, систематизація законодавства);

- надзавдання – створення "живої" інтерактивної правової системи, яка сама себе аналізує, змінює, доповнює і в цілому вдосконалює [4].

Досягнення даних завдань передбачає створення гармонійного симбіозу права, технологій і науки за всебічної підтримки держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шкарнега О. С. Електронний суд в Україні: переваги та недоліки. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 83-86.
2. Про затвердження галузевої Програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022-2024 роки. ДСА України; Наказ, Концепція, Паспорт [...] від 14.06.2022 № 178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0178750-22#n20> (дата звернення: 17.04.2023).
3. Суд на долоні. URL: <https://conp.com.ua/> (дата звернення: 17.04.2023).
4. Онлайн-енциклопедія українського legal tech. URL: <https://legaltech.org.ua/structure/> (дата звернення: 17.04.2023).

УДК 346.5

Коршун А. В.

*аспірантка кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ТРИСКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЯ «GRC» ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПИТАННІ З'ЯСУВАННЯ МІСЦЯ КОМПЛАЄНСУ В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розвиток наукової думки щодо важливості впровадження комплаєнс-практик набирає обертів в Україні на фоні удосконалення законодавчого регулювання комплаєнсу в сфері господарювання. Комплаєнс як категорія зародилась закордоном і набула широкого поширення здебільшого через практики транснаціональних корпорацій та іноземних компаній. При впровадженні комплаєнсу у національне законодавство слід враховувати питання приналежності комплаєнсу до існуючих систем, зокрема, корпоративного управління, на основі існуючих закордонних напрацювань та наукових позицій.

За класичним підходом до розуміння місця комплаєнсу в системі корпоративного управління суб'єкта господарювання, який наразі домінує в

українському законодавстві [1; 2], а також серед вітчизняних науковців [3], комплаєнс можна вбудувати у вертикальну систему, у якій: комплаєнс є елементом корпоративного управління, як і комплаєнс-контроль, який є одним із заходів реалізації комплаєнсу.

Втім у закордонних джерелах комплаєнс досить часто згадується в складі системи понять «[корпоративне] управління, ризик [менеджмент] і комплаєнс» ([Corporate] Governance, Risk [Management] and Compliance, надалі – GRC). Зазначена концепція була презентована Генеральним директором the Open Compliance and Ethics Group Скоттом Л. Мітчеллом у 2007 році [4] і в подальшому її підтримують у своїх дослідженнях Ана-Марія Гіран [5, с. 754], Ніколас Рац, разом із Едгаром Вейпплом і Андреасом Сойфертом [6], Джефрі П. Міллер [7, с. 30–31]. Такий підхід, на відміну від вищезгаданого вертикального, відрізняється тим, що кожен із елементів (корпоративне управління, комплаєнс і ризик-менеджмент) розглядаються як рівнозначні напрямки, які працюють і доповнюють один одного. Такий підхід можна назвати горизонтальним.

Наприклад, як зазначає Джефрі П. Міллер, «поєднання цих трьох слів в одній фразі, а особливо використання аббревіатури («GRC»), вказують на те, що ця [категорія] має внутрішню єдність: [корпоративне] управління, управління ризиками та комплаєнс – це не просто 3 згруповані разом [процеси], якими займаються компанії у довільний спосіб; швидше вони мають щось фундаментальне спільне». При цьому використання цих трьох слів поряд один з одним вказує на те, що хоч вони і перетинаються один з одним, існують відмінності між цими функціями. «[Корпоративне] управління» стосується процесів, за допомогою яких в організації приймаються рішення щодо управління ризиками та комплаєнсу. [...] «Управління ризиками» – це процеси, за допомогою яких ризик ідентифікується, аналізується, включається в стратегічне планування та або зменшується за допомогою контролю та тактики пом'якшення (мітгації) ризику, або приймається як невід'ємна частина діяльності, яку організація бажає здійснювати ... «Комплаєнс» – це процеси, за допомогою яких організація контролює власну поведінку, щоб переконатися, що вона відповідає чинним правилам». При цьому науковець зауважує, що в даній архітектурі понять комплаєнс-функція зазвичай не створює і не встановлює норми/правила, відповідність яким організація прагне забезпечувати; вона приймає їх і прагне лише забезпечити їх дотримання [7, с. 32]. Відповідно до визначення, яке використовується OCEG, «GRC – це інтегрована сукупність можливостей, які дозволяють організації надійно досягати цілей [управління], боротися з невизначеністю [ризик-менеджмент] та діяти сумлінно [комплаєнс]» [8].

В означеній трискладовій структурі прийняття норм/правил, відповідність яким забезпечується через комплаєнс-функцію, охоплюється функціями [корпоративного] управління (governance) [7, с. 32]. Також, до функції [корпоративного] управління в складі GRC можна віднести забезпечення корпоративної (комплаєнс) культури організації, яка реалізується саме органами управління суб'єкта господарювання. Комплаєнс-контроль, який здійснюється в рамках комплаєнсу, в свою чергу, охоплюється

складовою «ризик-менеджмент» в структурі GRC, оскільки він використовує ризик-орієнтований підхід. Схематичне зображення зв'язків між цими 3-ма складовими нами запропоновано нижче.

Схематичне зображення місця комплаєнсу в горизонтальній концепції понять «GRC».

Однак, нашу думку, такий горизонтальний підхід до розуміння співвідношення комплаєнсу та корпоративного управління не визначає приналежність комплаєнсу до певних категорій, а фактично лише демонструє зв'язок комплаєнсу зі спорідненими системами, інструментарій яких використовується комплаєнсом. Також постає питання, чому ця система не є чотирискладовою – не включає, до прикладу, внутрішній аудит, який є необхідним елементом ефективної комплаєнс-системи організації і водночас має власні напрямки діяльності, завдання і суб'єктний склад.

Незважаючи на недоліки даного підходу, його цінність у процесі впровадження комплаєнсу в законодавство України полягає у тому, що він демонструє саме нерозривність трьох елементів діяльності суб'єкта господарювання (комплаєнс, корпоративне управління і ризик-менеджмент), які не можуть існувати і розглядатись абсолютно відокремлено один від одного для забезпечення суб'єкта господарювання дієвим механізмом превенції виникнення комплаєнс-ризиків або настання інших негативних економічних чи репутаційних наслідків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 03.04.2023).
2. Методичні рекомендації щодо організації корпоративного управління в банках України: схвалено рішенням Правління НБУ від 03.12.2018 № 814-рш. Дата оновлення: 28.11.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr814500-18> (дата звернення: 03.04.2023).

3. Пацурія Н.Б. Комплаєнс-контроль у системі корпоративного управління страхових компаній. *Право України*. 2021. № 6. С. 196–210. DOI: 10.33498/loou-2021-06-196.
4. Scott L. Mitchell. GRC360: A framework to help organisations drive principled performance. *International Journal of Disclosure and Governance*. Vol. 4, 2007. P. 279-296. DOI: 10.1057/palgrave.jdg.2050066.
5. Ana-Maria Ghiran, Vasile Paul Bresfelean. Compliance Requirements for Dealing with Risks and Governance. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 3, 2012. P. 752-756. DOI: 10.1016/S2212-5671(12)00225-0.
6. Nicolas Racz, Edgar Weippl, Andreas Seufert. A Frame of Reference for Research of Integrated Governance, Risk and Compliance (GRC). *11th IFIP TC 6/TC 11 International Conference on Communications and Multimedia Security (CMS)*. May 2010, Linz, Austria. P. 106-117. DOI: 10.1007/978-3-642-13241-4_11.
7. Miller, G.P. The Law of Governance, Risk Management and Compliance. *Wolters Kluwer Law & Business*. Aspen Casebook Series. 2014. 1109 p. URL: <https://books.google.com/books?id=88DfDgAAQBAJ>.
8. Governance, Risk and Compliance (GRC). *Open Compliance & Ethics Group*. URL: <https://www.oceg.org/about/what-is-grc/> (last accessed: 16.01.2022).

УДК 340.1

Костицький В. В.

*доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових
наук України, професор Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Однією із найважливіших умов розвитку системи права є врахування доцільності права. Те, що право доцільне, є беззаперечною і неспростовуваною аксіомою. Правотворення, реалізація права завжди переслідують ті чи інші цілі. Без цілепокладання говорити про розвиток права не приходиться. Адже, кожна правова новела дорого коштує: це затрати на утримання та законотворчу діяльність парламенту чи нормотворчу діяльність органів виконавчої влади та на судову правотворчість, фінансові, організаційні, психологічні затрати суспільства на впровадження нових правових приписів. Дослідження доцільності права дозволяє з'ясувати призначення права у суспільстві: соціальним призначенням права є закріплення важливих, необхідних, соціально корисних і бажаних правових відносин, а також вказує на певний момент цілеспрямованості функціонування права як соціального явища.

Соціальними джерелами призначення права виступають домінуючі в суспільстві інтереси: гарантування особистої та колективної свободи,